

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Angol elegancia

**GOLDEN AGE:
ENGLISH ELEGANCE**

DAVID COLEMAN: Celebremus

BRITTEN: Változatok és fúga egy Purcell-témára | *Variations and Fugue on a Theme of Henry Purcell*

ELGAR: Gordonkaverseny | *Cello Concerto*

HOLST: Planéták | *The Planets*

Angol elegancia

**GOLDEN AGE:
ENGLISH ELEGANCE**

Szimfonikus hangverseny

Symphonic concert

MŰSOR PROGRAMME

DAVID COLEMAN:

Celebremus (6sbemutató world premiere)

BENJAMIN BRITTEN:

Változatok és fúga egy Purcell-témára
Variations and Fugue on a Theme of Purcell

EDWARD ELGAR:

e-moll gordonkaverseny Op. 85 Cello Concerto in E minor, Op. 85

GUSTAV HOLST:

Planéták *The Planets*

Közreműködik *Featuring*

SANTIAGO CAÑÓN-VALENCIA (gordonka *cello*)

A Magyar Állami Operaház Zenekara és Énekkara

The Hungarian State Opera Orchestra and Chorus

Karmester *Conductor* **DAVID COLEMAN**

2025. február 2., Operaház

2 February 2025, Opera House

Három ikonikus brit szerző, Britten, Elgar és Holst darabja csendül fel az *Aranykor: Angol elegancia* hangversenyen – kiegészülve egy szintén brit mű ősbemutatójával, mégpedig **David Coleman** karmester ünnepi nyitányával, a *Celebremusszal*. A dirigens, aki az OPERA baletteggyüttesében és zenekarában is elismert lett az elmúlt években, nem először komponál művet az OPERA zenekari művészei számára. *Kaleidoszkóp* című rézfúvósokra írt darabját az Eiffel Műhelyház Fricsay Stúdiójában vették fel.

Az angol Oktatásügyi Minisztérium 1945-ben megbízta **Benjamin Britten**, hogy komponáljon egy művet egy készülő oktatófilmhez, amely a zenekar különböző hangszereit mutatja be. Ehhez készült a később önálló életre kelt darab, a *Fiataloknak szóló zenekari útmutató – Változatok és fúga egy Purcell-témára*. A tizenhárom variációhoz Britten az angol barokk zeneszerző, Henry Purcell *Abdelazer* című kísérőzenéjének egyik témáját választotta. Miután a zenekari hangszereken (fafúvósok, rézfúvósok, vonósok és ütőhangszerek) végigmegegy jellegzetes és ötletes variációkkal, a darab legterjedelmesebb része, egy lendületes fúga következik. Itt az egyes hangszerek ugyanabban a sorrendben lépnek be, mint korábban, majd tuttvá egyesülve a visszatérő Purcell-témával fejezik be a művet.

Edward Elgar 1919-ben komponálta *e-moll gordonkaversenyét*, melynek fájdalmas hangulatán is tükröződik, hogy az I. világháború okozta pusztításra és veszteségekre adott válaszként íródott. A mű, ha nem is rögtön a bemutató után, de idővel a gordonkaművészek egyik ikonikus művévé vált, és a kritikuskok Dvořák *h-moll csellóversenyéhez* hasonlították.

A versenyművek esetében megszokott három tétel helyett, Elgar *e-moll csellóversenye* négy részből áll – ám nem ez az egyetlen formai szokatlanság: a zenekar helyett maga a szólócselló indítja a művet, mégpedig intenzív, sötét, kíséret nélküli zenével. Majd megjelenik a főtéma a brácsa szólamon. Az első tétel egésze szembemegy a szokványos concertók nyitó tételével: az energikus bevezetés helyett sötét melankóliát visz benne végig a szerző. A fürgébb második tétel szünet nélkül követi az elsőt, azonban a felszabadult mozgalmasságot itt is valamiféle kísértetiesség helyettesíti, amint a szólista hangisméltései visszafojtott hangon megszólalnak. A lassú tétel elégikussága egy elveszett generációt sirató rekviemszerű hang, mely igen nagy technikai kihívás elé állítja a csellóművészt, és a lelki tartalom érzelmi érettséget és kifejezőképességet követel meg. Az utolsó tétel a harmadikból nő ki, fő témájában összetett és bonyolult érzelmi állapotra való reflektálás hallható, és visszatér az első tételt nyitó szóló téma is.

Gustav Holst *Planéták* című művét az asztrológia ihlette, amellyel 1913-ban ismerkedett meg, amikor Spanyolországban nyaralt a zeneszerző-író testvérekkel, Arnold és Clifford Baxszal. Holst ekkor lépett a negyvenes éveibe, de zeneszerzőként eddig csak korlátozott elismerésnek örvendhetett. Tanárként dolgozott, és a londoni Hammersmithben lévő St. Paul's Girls' School zenei igazgatója volt. Korábban jelentős számú kórus- és zenekari művet írt, amelyek közül néhányat az angol népdalok,

másokat pedig szanszkrit szövegek és hindu filozófia ihletett. Holst a zeneszerzőktől ekkorra már „elvárt” szimfóniaszerzés helyett egy másfajta nagyzenekari műben kezdett el gondolkodni: egy hét-tételes kompozíció megírásába fogott *Hét darab nagyzenekarra* munkacímrel – ez lett a *Planéták*.

A komponistának majdnem négy évbe telt, mire befejezte a *Planétákat* – a Szent Pál templom hangszigetelt zeneszobájában komponálta hétvégeken és iskolai szünetekben –, majd további három év kellett ahhoz, hogy egy teljes előadásra sor kerüljön. A korábbi bemutatók csak néhány tételre korlátozódtak, mert Adrian Boult karmester úgy gondolta, hogy „amikor [a hallgatók] egy ilyen teljesen új nyelvet kapnak, 30 percnél többet nem tudnak belőle befogadni”. Az 1920-as bemutató után a darab gyorsan rendkívül népszerűvé vált, és a félnék és szerény Holst hatalmas hírnévre tett szert.

Bár a *Planéták* egyértelműen hordoz zenén kívüli jelentést, Holst számára fontos volt, hogy megkülönböztesse attól a fajta zenei történetmeséléstől, amely például Richard Strauss szimfonikus költeményeiben megtalálható. „Ezeket a darabokat a bolygók asztrológiai jelentősége sugallta; ez nem programzene” – írta. „Sőt a klasszikus mitológia azonos nevű istenségeivel sincs kapcsolata. Ha a zenéhez bármilyen útmutatásra van szükség, az egyes darabok alcíme elegendőnek fog bizonyulni”. A *Mars, a háború hozója* tétel közvetlenül az első világháború kitörése előtt készült el, mintha Holst előre megérezte volna a háború közeledtét, melyet a zene lendületes, motorikus menetelése is megfest. A *Vénusz, a béke hozója* akkor íródott, amikor az első hírek érkeztek a nyugati fronton zajló harcokról. Lírai és melankolikus tétel, amelyben kürtök és fúvósok keverednek a halk vonósokkal. A *Merkúr, a szárnyas hírnök* féktelen zene, a hárfa és a cseleszta ezüstös érintéseivel, táncritmusokkal. A *Jupiter, a vidámság hozóját* az angol népdalok inspirálták. A tétel második fele egy új, Andante maestoso (fenséges) jelzésű témával bővül. Holst kedvenc és egyben leghosszabb tétele a fenséges, megfáradt bolygót bemutató *Szaturnusz, az öregség hozója*. Az *Uránusz, a mágus* különlegesen izgalmas tétel, mely egy különnc és kétértelműen fenyegető figurát tár elénk. A *Neptunusz, a misztikus* hideg és távoli világába Holst bevezet egy szoprán- és altkórust, amelyet az első előadáson saját tanítványai énekeltek. Az egész mű legemberibb hangja egyben a legföldöntülőbb is, ahol az utolsó ütemet addig ismételteti a kórus, „amíg a hang el nem vész a messzeségben”.¹

David Coleman karmester világszerte vezényel koncerteken és színházakban. Szinte az összes jelentős brit zenekarral, valamint világszerte vezető operaházi és koncertzenekarokkal fellépett már. Operák, szimfonikus, kamara- és kóruskoncertek, valamint klasszikus és modern balettprodukciók alkotják széles repertoárját. Szenvedélyesen támogatja az új zenét, és rangos díjakat nyert innovatív műsorválasztásával és előadásaival. Felvételein is megjelenik sokszínű repertoárja. Rendszeresen szerepel a rádióban és a televízióban, ahol zenéről, a táncról, az előadó-művészet kérdéseiről beszél. Idén az OPERÁban a *Coppeliát* vezényelte.

Santiago Cañón-Valencia kolumbiai csellóművész sokat foglalkoztatott szólísta, zeneszerző és több felvétel közreműködője, aki mindemellett fest és fényképezik is. A BBC Next Generation művésze 1995-ben született Bogotában, és hatévesen mutatkozott be szülővárosa filharmonikus zenekarával. Számos díjjal és versenyeredménnyel büszkélkedhet, közülük is kiemelkedik a 2019-es XVI. Nemzetközi Csajkovszkij Versenyen szerzett ezüstérem, a 2018-as Starker Alapítvány díja, a 2017-es Erzsébet Királynő Nemzetközi Versenyen elért harmadik helyezése és a Carlos Prieto Nemzetközi Csellóversenyen aratott győzelme.

A műsorlapot szerkesztette: Mátrai Diána Eszter

¹ A műsorlap az alábbi cikkek felhasználásával készült:
Lansdowne Symphony Orchestra, *Britten The Young Person's Guide*, <https://lansdowneso.org/britten-young-persons-guide/>
William E. Runyan, *Cello Concerto in E Minor, op. 85*, Runyan Program Notes, 2015. <https://runyanprogramnotes.com/edward-elgar/cello-concerto-e-minor-op-85>
The Planets, <https://www.slsostories.org/post/program-notes-the-planets>

Works by three iconic English composers – Britten, Elgar, and Holst – feature in the programme of the *Golden Age: English Elegance* concert, complemented by the world premiere of another English piece: the celebratory overture *Celebremus* by conductor **David Coleman**. The conductor, who has gained recognition in recent years with the Hungarian National Ballet and the Hungarian State Opera Orchestra, is no stranger to composing for the musicians of the latter. His work for brass instruments, *Kaleidoscope*, was recorded in the Fricsay Studio of the Hungarian State Opera's Eiffel Art Studios.

In 1945, **Benjamin Britten** was commissioned with an education project by the British Ministry of Education. A new film, *The Instruments of the Orchestra*, was to be produced for projecting at school assemblies, and one of its movements, *The Young Person's Guide to the Orchestra – Variations and Fugue on a Theme of Purcell* later took a life of its own. As a musical subject for the introduction and thirteen variations, Britten chose a theme from the incidental music *Abdelazer* by the English baroque composer, Henry Purcell. After the orchestra's families of instruments have been introduced in turn, with characteristic and inventive variations, the piece's largest section, a lively fugue, begins. Each of the instruments enters in the same order as before, and once they're all playing together, Purcell's grand theme returns to end the piece.

Edward Elgar composed his *Cello Concerto in E minor* in 1919, a work whose mournful tone reflects its response to the devastation and losses of World War I. Although it did not gain immediate acclaim after its premiere, it eventually became one of the iconic pieces for cellists, with critics comparing it to Dvořák's *Cello Concerto in B minor*.

Cast in four, rather than the traditional three movements of typical concertos, the work begins equally unconventionally with an intense, dark unaccompanied recitative-like section for cello alone. After a bit, the main theme appears in the viola section. The entire first movement in many ways seems not at all like a typical first movement of a concerto, for it is really not all that energetic in tempo, in keeping the general dark mood of the piece. The brisker, second movement follows without pause, and rather than a jolly romp, or exciting dance, it is a ghostly affair. Like a will o' the wisp, the steely repeated notes of the soloist almost skate along, in an eerie sotto voce. The slow movement is an appropriate elegiac affair, almost a requiem for the lost generation. While the concerto is not a conventional virtuoso display piece, this work demands virtuosity of a different nature, the gravitas and general spiritual content require an emotional maturity that is a kind of virtuosity. The last movement flows right out the third movement, and it is one of reflection and complicated feelings, somewhat ambiguous in its mood. It gradually slows towards the end, and we hear a quote of the luxurious slow movement as well.

Gustav Holst's *The Planets* was inspired by astrology, which he was introduced to in 1913 while vacationing in Spain with composer-and-writer brothers Arnold and Clifford Bax. Holst was entering his 40s but so far had found only limited recognition as a composer. He worked as a teacher – by all accounts, an excellent one – and served as head of music at St. Paul's Girls' School in Hammer-

smith, London. He had previously written a substantial number of choral and orchestral works, some inspired by English folksong and others by Sanskrit texts and Hindu philosophy. Either uninterested or uncomfortable with the prospect of writing a symphony, which would have been a typical progression, Holst began to conceive of a different kind of largescale orchestral work: a suite in seven movements under the working title *Seven Pieces for Large Orchestra*, later to become *The Planets*. It took Holst almost four years to complete *The Planets* – composing in the soundproof music room of St. Paul's on weekends and school vacations –, and then it was another three years before a complete performance was staged in 1920. Earlier previews were limited to just a few movements because conductor Adrian Boult thought “when [listeners] are being given a totally new language like that, 30 minutes of it is as much as they can take in.” The piece quickly became extremely popular, and the shy and humble Holst achieved a level of celebrity he never really sought nor wanted. Though *The Planets* clearly carries extramusical meaning, it was important to Holst to differentiate it from the kind of musical storytelling found, for instance, in the tone poems of Richard Strauss. “These pieces were suggested by the astrological significance of the planets; there is no programme music,” he wrote. “Neither have they any connection with the deities of classical mythology bearing the same names. If any guide to the music is required, the subtitle to each piece will be found sufficient.”

Mars, the Bringer of War, was completed just before the outbreak of World War I, as if Holst could foresee the unprecedented conflict. Its driving, off-kilter march ends in a fractured climax. *Venus, the Bringer of Peace*, was written as the first news came of combat on the Western Front. It is a lyrical and melancholy movement with horns and winds mingling with hushed strings. *Mercury, the Winged Messenger*, is rambunctious and fleeting, with silvery touches from the harp and celesta, and woodland dance rhythms. *Jupiter, the Bringer of Jollity*, was heavily influenced by English folksong, broadening in the second half with a new theme marked *Andante maestoso* (majestic).

Now we are in the outer solar system, encountering stranger, more distant, planets. The longest movement, and Holst's favourite is *Saturn, the Bringer of Old Age*, a creaky giant, wheezy and weary, but still an eminent presence when roused. *Uranus, the Magician*, has a whole bag of tricks – entertaining, eccentric, and ambiguously threatening. *Neptune, the Mystic*, is cold and remote, where Holst introduces a hidden chorus of sopranos and altos, sung at the first performance by his own students. The most human sound in the entire piece is also the most unearthly, with the last bar repeated “until the sound is lost in the distance.”²

² Programme notes based on:
Lansdowne Symphony Orchestra, *Britten The Young Person's Guide*, <https://lansdowneso.org/britten-young-persons-guide/>
William E. Runyan, *Cello Concerto in E Minor, op. 85*, Runyan Program Notes, 2015. <https://runyanprogramnotes.com/edward-elgar/cello-concerto-e-minor-op-85>
The Planets, <https://www.slsstories.org/post/program-notes-the-planets>

David Coleman conducts worldwide on the concert platform and in the theatre. He has appeared with nearly all the major British orchestras and around the world with leading opera house and concert orchestras. He performs in an extensive repertoire of opera, symphonic, chamber and choral concerts, and in classical and modern ballet productions. He passionately promotes new music, winning prestigious awards for innovative programming and performance. His recorded work reflects this range. He regularly appears on radio and television discussing music, dance and their performance. In the current season, he conducted *Coppélia* at the Hungarian State Opera.

Colombian cellist **Santiago Cañón-Valencia** is a prolific soloist, composer, commissioner, recording artist, painter and photographer. A 2022 BBC Next Generation Artist, he was born in Bogotá in 1995 and made his debut with the Orquesta Filarmónica de Bogotá at age six. He is the winner of several competitions and awards including the Silver Medal at the 2019 XVI International Tchaikovsky Competition, the 2018 Starker Foundation Award, Third Prize at the 2017 Queen Elisabeth International Competition and First Prize at the Carlos Prieto International Cello Competition.

Programme notes edited by Diána Eszter Mátrai

SANTIAGO CAÑÓN-VALENCIA

DAVID COLEMAN

A művészek részletes életrajza elérhető a fotókra kattintva.
For detailed artists' biographies click on the images.